

Magí Miró: una lliçó d'història escolar

L'escola Miró, ubicada on el carrer Cristóbal de Moura enllaça el Poble nou amb el barri de Maresme, va celebrar el seu cinquantè aniversari l'any 2000. Durant tot aquest temps han arribat a passar per aquest centre fins a tres —i, excepcionalment, quatre— generacions d'alumnes del barri, segons explica el seu actual director, el poeta i professor Eduard Miró. No obstant això, i per damunt dels problemes habituals als vuitanta anys, és el seu pare, Magí Miró, qui millor conserva la memòria de l'escola. I és que va ser ell qui la va fundar, el 1950. Els records d'en Magí Miró, complementats per les vivències de la seva família, dibuixen un fresc de l'escola de postguerra al Poble nou.

«Abans de crear la meua pròpia escola, vaig estar un temps a l'acadèmia Solanas, al carrer Pere IV amb Espronceda. Tenia vint-i-tres anys i acabava d'arribar d'Albinyana, al Baix Penedès. M'estava a casa d'una família de Sants que, durant la Guerra, la meua família havia acollit en el poble. Cada matí agafava el metro fins a Marina i, des d'allí, m'arribava caminant fins a l'acadèmia del Poble nou on un corredor de col·legis m'havia trobat feina. Vaig començar treballant d'auxiliar perquè, malgrat que havia fet set anys de batxillerat superior, jo no tenia el títol de mestre. Aquest me'l vaig treure al cap de poc temps, gràcies a l'examen d'Estat a la Universitat i a uns cursets per completar assignatures que al batxillerat no es feien: pedagogia, cal·ligrafia, música i religió.»

Un augment de sou anul·lat

Així es formaven els mestres els anys quaranta, quan la depuració que el franquisme va fer entre els ensenyants forjats per la República va fer dependre la qualitat de l'ensenyament només de la voluntat de persones com en Magí Miró.

Magí Miró a l'actualitat
(IGNASI R. RENOM)

«A l'acadèmia Solanas, on cada alumne pagava una quota de vint pessetes cada mes (i també una derrama de vint pessetes el mes d'agost, per a les vacances), a mi em pagaven un sou mensual de quatre-centes pessetes. Eren molt pocs diners per treballar des de bon matí fins a les nou del vespre. Quan vaig deixar Sants per establir-me en una casa a Poble nou en règim de pensió, em van pujar el salari cinquanta pessetes. Però, tot i així, no m'arribava gairebé ni per menjar. I aquest comentari, que vaig fer pel barri, va provocar que els propietaris de l'acadèmia Solanas, enfadats, em retessin les cinquanta pessetes d'augment.»

Dolgut i enfadat, però amb tres anys d'experiència que l'havien iniciat en una professió que li agradava, en Magí Miró va decidir a establir-se pel seu compte.

«Al cap de tres anys vaig fundar un petit col·legi acadèmic al número 16 del carrer Agricultura, amb quatre xavalets que no tenien on anar. Vaig començar amb un sol alumne i una taula vella, perquè sense capital propi ni cap concert ni subvenció estatal, tot el que vaig poder invertir van ser vint-i-cinc pessetes que em va donar el meu pare. Va ser després, el 1950, que

vaig poder inaugurar l'escola del carrer Cristóbal de Moura en una planta baixa que ni tan sols era meua. Quan m'hi vaig instal·lar no havia pagat ni el terreny. Vaig haver d'enviar un senyor a París a firmar un document d'herència per poder comprar el solar, que era propietat d'un exiliat que vivia a la capital francesa. Amb el pas del temps, a poc a poc, vaig anar fent obres i ampliant l'escola, que al mateix temps vaig convertir en casa meua. Fins i tot la vaig engrandir pel darrere comprant un terreny contigu que era del sogre del Rifé, el jugador del Barça.»

Aquestes obres d'aleshores, res a veure amb les complexes instal·lacions de les escoles actuals, eren malgrat tot imprescindibles per satisfer les necessitats d'una escola que va créixer molt ràpidament. Ara, oferint parvulari i ensenyament primari, l'escola Miró té uns dos-cents alumnes. Temps enrere en va arribar a tenir fins a tres-cents cinquanta. Però va començar del no-res.

Setanta en una classe

«No era una escola graduada, amb cursos per edats com els d'ara. Era una escola unitària que va començar només amb una classe i tots els alumnes junts: petits i grans, nens i nenes. Però el primer inspector que va passar ens va obligar a separar-los per sexes, i des d'aleshores vam anar ampliant les classes a tres, quatre i fins a sis aules. Des de parvulari fins als catorze anys. Però només érem dos professors i la meua dona, que va començar ajudant-me i s'hi va quedar. Ella portava els més petits i jo, sempre els més grans. Perquè us feu una idea, a la meua classe érem setanta.»

I què feien aquells alumnes dels anys cinquanta? Amb quines condicions estudiaven i quins horaris feien?

«Els horaris de l'escola eren de vuit del matí a dos quarts de dues del mig-

Façana de l'escola amb el seu fundador, Magí Miró, any 1950

dia, i de tres de la tarda a set, vuit, nou o deu del vespre, depèn de si els alumnes se sabien aquell dia la lliçó o no. Jo els preguntava la lliçó un per un, oralment, i havien de recitar-la tota. I el que no se la sabia no podia marxar cap a casa. Els dissabtes al matí també hi havia classe. I el curs s'allargava des de setembre fins a Sant Joan, a finals de juny. Els que suspèniën, però, jo els feia venir ja el 15 d'agost a repassar deu o dotze vegades les assignatures pendents. I sense cobrar ni cinc.»

«No recordo haver tancat ni un sol dia l'escola. Només durant la vaga de tramvies de 1951, que van venir-hi pocs alumnes, algunes mares em van demanar de no venir a classe.»

«Tots els alumnes feien el mateix, i tot l'ensenyament era molt pràctic, a base de cal·ligrafia, càlcul mercantil, comptabilitat... No utilitzàvem pas llibres de text, sinó l'*Ortografia Cots* i el *Càlcul Mercantil*, de Cots i Trias. I, per a la lectura, fèiem servir l'enciclopèdia. Els alumnes no tenien llibres, però sí un cartipàs amb fulls de pauta. I el primer que fèiem al matí era calcar la cal·ligrafia, amb tinta. Tot-hom feia la mateixa cal·ligrafia. Co-

Façana de l'acadèmia, 1960

mençàvem aprenent lletra anglesa i després ampliàvem a *redondilla*, gòtica... Era el que demanava la gent: bona lletra i dibuixos ben fets.»

Efectivament. A banda de les quatre regles, d'aprendre a llegir i a escriure,

Façana de l'acadèmia, 1970

la cal·ligrafia i la memòria per recitar la lliçó eren els objectius —i, a la vegada, instruments pedagògics— que la gent esperava de l'escola, fins a extrems tan còmics com els de l'anècdota que recorda al detall en Magí Miró:

Festes del cinquantè aniversari, amb l'assistència dels gegants del Clot

«Amb el temps, a l'escola Miró vam poder ampliar l'ensenyament bàsic fins al batxillerat elemental. Jo preparava les assignatures de batxillerat i de comerç, que eren una manera de tenir més nom com a escola i de guanyar algun centim de més, i matriculava els alumnes a l'examen de l'institut per lliure, ja que el nostre centre només podia expedir el graduat escolar. Com que cada escola examinava els seus alumnes a l'institut que volia, la majoria dels centres del barri anaven a l'Ausiàs Marc, que era un colador. Però nosaltres anàvem al Menéndez Pelayo i el seu director, temorós de quedar-se sense alumnes, ens va agafar mania. Doncs bé, el cas és que una vegada que jo havia portat catorze alumnes meus a revàlida de batxillerat, dos dels pro-

fessors que corregien els exàmens d'història fets a les vuit del matí van fer aturar, esverats, la prova següent que feien els nois de la Miró perquè, segons ells, tots plegats s'havien copiat el mateix exercici. I no, el que va passar és que els catorze escrivien amb una cal·ligrafia tan perfecta i semblant que semblava que un de sol hagués escrit totes les proves.»

Sempre cal·ligrafia i dibuix

Adaptat als nous temps, evidentment, Eduard Miró continua la tradició del seu pare i encara treballa amb especial atenció la cal·ligrafia i el dibuix. Sense anar més lluny, la primavera del 2001 l'escola Miró va guanyar el concurs de murals escolars organitzat per

promoure el nou barri de Diagonal Mar. Aquest barri i el barri de Maresme sembla que són els seus terrenys naturals. Però, com rememora el fundador del centre, l'escola Miró ha tingut alumnes de tot arreu.

«Vam començar tenint gent de les quatre cases que hi havia als carrers Agricultura i Selva de Mar, però també venia gent del barri de Maresme, del Rancho Grande o barri del Tomàquet, i després de la Gran Via i la Diagonal. Venien nois de tot el barri, i quan plovia havien de fer-ho amb botes d'aigua perquè el carrer es convertia en un fangar. Els inspectors mai no van dir res de la falta d'asfalt, ni tampoc de la pluja de sofre irrespirable que sovint envaïa les aules provinent de la veïna fàbrica Azulete. Els alumnes pagaven els preus que jo mateix

Set escoles públiques el 1924

fixava, perquè l'Estat no hi intervenia. Ni amb preus fixos ni amb subvencions. Ara bé, a un grup de famílies necessitades (uns quinze o vint alumnes) no els cobrava res. Això sí, per Nadal, si tenia quatre cursos, els alumnes em regalaven quatre cistells. I quins cistells!»

Potser van ser els cistells, o potser la bona fama de l'escola, però el cas és que en Magí Miró va tenir alguns problemes d'enveges per part de les altres acadèmies del barri, en dura competència pel mercat escolar.

«No teníem gaire relació amb les altres escoles del barri. A mi, però, la resta de directors i propietaris d'acadèmies em van agafar mania perquè jo feia feina de veritat. Fins i tot es van inventar un seguit d'acusacions per convocar-me a una reunió al Casino de l'Aliança i esbrancar-me. En el fons, tenien enveja perquè jo havia començat amb un sol alumne i aleshores ja en tenia desenes i desenes. Només em va defensar el propietari de l'acadèmia Domingo. A l'amo de l'acadèmia San Luis —ara Grèvol— també el coneixia, però hi havia menys relació. L'acadèmia Cano, d'altra banda, va proposar que fusionéssim tots dos centres. Però jo sempre m'hi vaig negar.»

Així són les coses. En Magí Miró, enamorat de la seva feina i de la seva obra, no es va rendir ni tan sols quan, fa vint-i-tres anys, l'escola va estar a punt de tancar. El seu fill Eduard, amb el títol universitari de magisteri que el pare havia hagut de guanyar-se a pols, va prendre el relleu en la direcció del centre. I l'escola Miró, que el 2000 va rebre el premi Sant Martí, va poder continuar endavant. El seu octogenari fundador ja no fa classes, però des de casa seva, al primer pis del mateix centre, encara és capaç d'impartir bones lliçons d'història. La del seu barri, la seva escola... La seva lliçó.

MARC ANDREU

Un professor jubilat, Fabià Aguadé, va dur a terme el 1924 un cens i nomenclàtor de les escoles públiques a Barcelona. Al Poblenou, només n'eren set. Cal completar la informació amb el llibre, ja clàssic, *Les construccions escolars de Barcelona* (1921). Les dades eren aquestes:

Castanys, 5

Escola unitària de nens i nenes. Edifici llogat amb habitació per als mestres (n'hi havia dos, un per als nois i una per a les noies). Antolín Monroy (cinquanta-dos anys) era el mestre, que també feia classes a la famosa Escola del Bosc, a Montjuïc, i Rosa Peña (cinquanta-nou anys), la mestra. L'escola de nens tenia cinquanta alumnes a la classe i la de nenes, cent. El mestre guanyava 7.000 pessetes anuals, i la mestra, 4.000.

Pere IV, 122.

Escola unitària de nenes. La mestra era Anna Millán (quaranta-set anys). L'edifici era llogat i disposava d'una habitació per a la mestra. S'havien traslladat feia poc de Pere IV, núm. 122, i no en disposem de més dades.

Ciutat de Granada, 18.

Escola unitària de pàrvuls popularment coneguda com «Els Cagans». Era un edifici llogat per l'Ajuntament des de 1902 sense habitació per la mestra, Dorotea Lecumberri (quaranta anys). Amb el temps va ser adquirit per l'Ajuntament. Dorotea tenia cura de noranta-tres vailets i cobrava 6.000 pessetes anuals.

Pere IV, 74, 2n.

Escola unitària de nens situada en un pis que disposava d'habitació per al mestre, Josep Coll Mas (trenta-un anys). Els alumnes eren seixanta-cinc i el professor cobrava en aquest cas 5.000 pessetes de sou anual.

Ramon Turró, 151.

Escola desdoblada de nens situada en un edifici llogat amb habitació per al mestre, Nicolás Rodríguez Pollán (quaranta-sis anys). Per la raó que sigui, només cobrava 3.500 pessetes anuals i en canvi tenia cent vint alumnes a classe.

Pere IV, 370.

Escola desdoblada de vuitanta pàrvuls, que també estava instal·lada en un edifici de lloguer on havia habitació per a la mestra, Julia Palomo (cinquanta-tres anys). El salari era de 4.000 pessetes anuals.

Font:

AGUADÉ, Fabián, *Nomenclátor de las escuelas nacionales de Barcelona*, Impremta Clarasó, s/d.

AJUNTAMENT DE BARCELONA, *Les construccions escolars de Barcelona*, 1921.